

Verschijningsplicht.

Met het wetsvoorstel Uitbreiding Slachtofferrechten wil minister Dekker verdachten verplichten om aanwezig te zijn tijdens het onderzoek ter terechtzitting. De verschijningsplicht zal beperkt zijn tot verdachten van een ernstig gewelds- of zedenmisdrijf. Ook wordt de verschijningsplicht beperkt tot verdachten die zich in voorlopige hechtenis bevinden.

De Minister betoogt dat het in het openbaar afleggen van een spreekrechtverklaring sommige slachtoffers of nabestaanden kan helpen de gevolgen van het misdrijf geheel of gedeeltelijk te verwerken; de aanwezigheid van de verdachte zou daarbij een belangrijke rol kunnen spelen. Correct is dat de Minister spreekt over "sommigen", er bestaat immers niet zoiets als 'het slachtoffer'. Niet alle slachtoffers hebben de wens hun spreekrechtverklaring uit te oefenen in bijzijn van de verdachte; integendeel.

Dit bleek bijvoorbeeld in de zaak bekend onder de naam de 'Metromoord', waar de vier nabestaanden de rechtbankvoorzitter verzochten het spreekrecht te kunnen uitoefenen buiten aanwezigheid van de verdachte. De rechtbank wees dit verzoek echter af omdat de verdachte het grondrecht zou hebben om aanwezig te zijn bij de behandeling van zijn strafzaak, en gaf, gezien de aard en ernst van de strafzaak, juist een bevel tot medebrenging.¹

De Minister beaamt dit standpunt in zijn wetsvoorstel. Hij zegt dat de wens van het slachtoffer niet doorslaggevend kan zijn gezien het fundamentele, aan de verdachte toekomende recht op aanwezigheid op de zitting. In het wetsvoorstel erkent de Minister wel dat niet alle slachtoffers prijs stellen op de aanwezigheid van de verdachte en dat er wel maatregelen kunnen worden genomen om gehoor te geven aan de wensen van het slachtoffer. De Minister noemt voorbeelden: zo kan het slachtoffer middels een videoconferentie worden gehoord zonder fysiek aanwezig te zijn op de terechtzitting of kan het slachtoffer gebruik maken van een schriftelijke slachtofferverklaring.

De thans door de Minister voorgestelde verschijningsplicht kan er dus toe leiden dat het slachtoffer niet aanwezig zal zijn op de zitting. Dit is naar mening van stichting LANGZS niet wenselijk en past al helemaal niet binnen het voornemen de positie van het slachtoffer in het strafproces te versterken. Het zou daarom beter zijn om in iedere zaak te vragen wat het slachtoffer wenst, en ervoor te zorgen dat de rechter, indien het slachtoffer dat wenst, het gereedschap heeft een bevel tot medebrenging uit te vaardigen ook ten aanzien van het uit te oefenen spreekrecht.

¹ Voorzittersbeslissing inzake 13/650379-17 (bijlage 1).

Een vast moment waarop het spreekrecht kan worden uitgeoefend

In de praktijk blijkt dat er verschillen per rechter zijn met betrekking tot de uitvoering van het spreekrecht. Niet alleen verschilt het moment van spreken tijdens de zitting per gerechtelijk college; ook mag er bij sommige rechtbanken en/of Hoven twee keer gesproken worden terwijl er bij andere rechtbanken slechts één keer mag worden gesproken. Zoals de Minister ook benadrukt kan het afleggen van een spreekrechtverklaring voor slachtoffers of nabestaanden een zeer belastende gebeurtenis zijn.

Het is mede daarom van groot belang dat het voor hen en hun advocaten, ruim voorafgaand aan de zitting, duidelijk is op welk moment zij het spreekrecht mogen uitoefenen. De Minister stelt voor om art. 311, eerste lid, Sv zo te wijzigen dat daarin expliciet wordt opgenomen dat de Officier van Justitie het woord voert nadat het spreekrecht is uitgeoefend. Het spreekrecht zal dan dus uitgeoefend worden voor het requisitoir van de officier van justitie. Stichting LANGZS is er voorstander van om het moment van spreken vast te leggen bij wet omdat ook wij merken dat de onduidelijkheden hierover belastend kunnen zijn voor het slachtoffer of de nabestaanden. Echter, heeft de uitoefening van het spreekrecht (enkel) voor het requisitoir van de officier van justitie zeker niet onze voorkeur.

Dubbele knip

Het feit dat slachtoffers en nabestaanden met de uitbreiding van het spreekrecht niet enkel meer mogen spreken over de gevolgen van het misdrijf en het strafproces, maar zich ook mogen uitlaten over de schuld van de verdachte en de gewenste strafmaat, brengt met zich mee dat een splitsing van het spreekrecht gewenst is (de zogenaamde "knip").

Eerste knip

Vanuit de slachtofferadvocatuur wordt het wenselijk geacht die splitsing van het spreekrecht als volgt uit te voeren: het spreekrecht met betrekking tot de gevolgen van het misdrijf wordt voor requisitoir uitgeoefend zodat de Officier van Justitie dit mee kan nemen in het requisitoir en de rechter en procespartijen desgewenst hier het slachtoffer ook nog op kunnen bevragen.

Vervolgens zal het spreekrecht met betrekking tot de bewezenverklaring en de strafmaat worden uitgeoefend na het pleidooi zodat hierin gereageerd kan worden op zowel het requisitoir van de Officier van Justitie alsmede op het pleidooi van de verdediging. Verzoeken om het spreekrecht ten aanzien van bewijs en straf door de raadsman te laten uitoefenen zijn nu in de praktijk gestoeld op artikel 51c lid 2 junctis 51e lid 3 en 258 lid 3 Sv en worden vrijwel altijd toegewezen.

Deze structuur zou passen binnen het beginsel van hoor en wederhoor, en voorkomt secundaire victimisatie, omdat op deze manier beide partijen de kans krijgen zich uit te laten over de wederzijdse standpunten. Dit zal niet ten nadele zijn van de rechten van de verdachte. Deze kan immers nog steeds reageren op het slachtoffer en behoudt het recht op het laatste woord.

In veel gevallen zal het spreekrecht met betrekking tot de gevolgen van het misdrijf en het strafproces worden uitgeoefend door het slachtoffer of de nabestaanden zelf, en het spreekrecht met betrekking tot de gewenste strafmaat en de bewezenverklaring door de advocaat van de benadeelde partij.

Tweede knip --> twee termijnen voor bewijs & straf²

Door in de wet niet vast te leggen of het spreekrecht voor requisitoir wordt uitgeoefend door de benadeelde partij zelf of diens advocaat noch vast te leggen waar dit spreekrecht betrekking op heeft, staat het de advocaat van de benadeelde partij naar ons inzicht vrij tweemaal gebruik te maken van het spreekrecht met betrekking tot de strafmaat en de bewezenverklaring. Eenmaal voor requisitoir, en eenmaal na pleidooi.

Hoewel slachtofferadvocaten in veel gevallen hoogstwaarschijnlijk alleen gebruik zullen maken van het spreekrechtmoment na het pleidooi van de advocaat van de verdachte, zijn er zaken bekend bij de stichting LANGZS waarbij het spreken in twee termijnen door de advocaat van de benadeelde partij wel noodzakelijk werd geacht en ook werd toegewezen door Rechtbanken. Zo wees de Meervoudige Kamer van de Rechtbank Noord-Holland³, de Rechtbank Midden-Nederland⁴, de Rechtbank Den Haag⁵ (in twee zaken die zien op politiegeweld) en het Gerechtshof Amsterdam⁶ hebben spreken in twee termijnen toegestaan.

Artikel 311 Sv zal, als het aan stichting LANGZS ligt, in de volgende tekst gewijzigd moeten worden:

Lid 1:

Nadat de ondervraging van de verdachte heeft plaatsgehad, de aanwezige getuigen en deskundigen zijn gehoord *en desgewenst het spreekrecht (over de gevolgen van het misdrijf) is uitgeoefend door het slachtoffer⁷*, kan de officier van justitie het woord voeren; hij legt zijn vordering na voorlezing aan de rechtbank over. De vordering

² Bedoeld wordt hier straf, maatregel en eventuele (bijzondere) voorwaarden

³ Zaken met parketnummers 15/860178-15, 15/860240-15 en 15/860226-15, ter zitting d.d. 7 oktober 2016.

⁴ Zaak met parketnummer 16/077195-13, ter zitting d.d. 11 augustus 2016.

⁵ Zaken met parketnummers 09/767223-15 en 09/837305-15, beslist ter regiezitting d.d. 20 februari 2017.

⁶ Gerechtshof Amsterdam met parketnummer 23-001526-16, ter zitting d.d. 23 januari 2018.

⁷ Dit is nieuwe tekst. Er kan ook voor gekozen worden de woorden "over de gevolgen van het misdrijf" weg te laten waardoor de vrijheid ontstaat om op dat moment het hele spreekrecht uit te oefenen (gevolgen en bewijs en straf). Bijvoorbeeld indien het slachtoffer daar weinig over zegt en geen advocaat heeft.

omschrijft de straf en maatregel, indien oplegging daarvan wordt geëist; zij vermeldt in dat geval tevens welk strafbaar feit zou zijn begaan. De officier van justitie maakt, voor zover zulks aan de verdachte niet reeds eerder was gebleken, kenbaar of hij voornemens is een vordering als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht aanhangig te maken, alsmede of daartoe een strafrechtelijk financieel onderzoek, als bedoeld in artikel 126 is ingesteld. Van deze mededeling van de officier van justitie wordt in het proces-verbaal van de terechtzitting aantekening gemaakt

Lid 3:

De officier van justitie *en het slachtoffer*^b *kunnen*⁹ daarna andermaal het woord voeren.

Beren op de weg?

Tegenstanders van het uitgebreide spreekrecht gebruiken vaak het argument dat het uitgebreide spreekrecht ervoor kan zorgen dat de benadeelde partij c.q. het slachtoffer teveel als (zelfstandige) procespartij wordt gezien terwijl dit niet de bedoeling van de wetgever was.¹⁰ Naar mening van de stichting LANGZS wordt dit argument juist aangewakkerd door de benadeelde partij en diens advocaat enkel te laten spreken voor het requisitoir van de Officier van Justitie.

Immers wanneer de slachtofferadvocaat enkel het woord mag voeren alvorens de officier van justitie rekwirert kan hij of zij zich (mede met het oog op de gedragsregels) verplicht voelen alle standpunten met betrekking tot de bewezenverklaring en op te leggen straf en/of maatregel en/of (bijzondere) voorwaarden uitgebreid te bespreken nu het zo kan zijn dat de Officier van Justitie bepaalde zaken onbesproken zou kunnen laten die naar mening van de benadeelde partij wel relevant zijn voor de zaak, of zelfs een andere visie op de zaak zou kunnen hebben, hetgeen zeker bij zware geweldszaken met regelmaat voor komt. .

Wanneer de slachtofferadvocaat na de Officier van Justitie aan het woord komt zal hij of zij alleen de punten hoeven te noemen waar de visie van het slachtoffer verschilt van die van de Officier van Justitie. Hierdoor zal het uitgebreide spreekrecht niet onnodig veel tijd in beslag nemen en zal de centrale plaats en de rol van de Officier van Justitie juist niet worden ondermijnd. Een probleem wat zich wel zou kunnen voordoen indien de slachtofferadvocaat eerder moet spreken dan de Officier van Justitie.

^b Hier zou dan spreekrecht bewijs & straf kunnen worden uitgeoefend eventueel ook door de raadsman van het slachtoffer. In de praktijk werkt dit goed.

⁹ Schuindruk is nieuwe tekst

¹⁰ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34082-3.html>

Tweede knip --> één keer spreken over bewijs & straf

De ervaringen met spreekrecht na pleidooi uit de praktijk zijn zonder meer goed te noemen en door vrijwel iedereen (dus ook door raadslieden van verdachten) als positief ervaren. Dit is onder andere voorgekomen in de navolgende gevallen bij het Gerechtshof Leeuwarden¹¹, de Rechtbank Amsterdam¹², de Rechtbank Zwolle¹³, de Rechtbank Gelderland¹⁴, de Rechtbank te Haarlem¹⁵ en de Rechtbank Rotterdam¹⁶. In twee van deze laatstgenoemde zaken is de Voorzittersbeslissing separaat en schriftelijk gedaan, deze zijn in geanonimiseerd vorm aan deze brief gehecht (bijlage 2). LANGZS verzoekt de Minister gezien het voorgaande het wetsvoorstel in dier voege aan te passen dat in ieder geval over bewijs en straf na pleidooi gesproken kan worden. .

Het zorgt er namelijk voor dat het idee van verdachte dat hij tegenover twee aanklagers komt te staan veel kleiner wordt en dat het slachtoffer het gevoel heeft dat hij/zij daadwerkelijk op alles waar hij/zij het niet mee eens is heeft kunnen reageren.

Juist bij ernstige gewelds- en zedenzaken is de behoefte bij het slachtoffer vaak groot om een lezing van de verdachte/verdediging te kunnen weerleggen of weerspreken. Indien een slachtoffer wel moet luisteren naar wat er door of namens de verdachte allemaal wordt aangevoerd en daar niet zijn/haar visie op mag geven is dat vaak traumatiserend. Het kan het gevoel opleveren er niet toe te doen, de mond te worden gesnoerd. Een gevoel dat vaak appelleert aan het hen overkomen misdrijf. Het enkel hebben van de mogelijkheid en zekerheid dat die mogelijkheid er is om te reageren op de verschillen kan trauma voorkomen en zelfs helend werken.

In de opkomende herstelgedachte bij strafrecht is dit een instrument dat daaraan kan bijdragen. Belangrijker is dat op deze wijze het proces op een zo evenwichtig en waardig mogelijke wijze kan worden gevoerd waarbij de rationale achter het uitgebreide spreekrecht zoveel mogelijk tot haar recht komt en het spreekrecht daarmee niet enkel een holle beleefdheidsfrase is. Het kan daarbij helpen de rechter te verplichten te responderen op door (de verdediging van) het slachtoffer gemotiveerd ingenomen standpunten ten aanzien van bewijs en/of straf.

¹¹ Zaak met parketnummers 21/007057-15 en 21/006986-15, ter zitting d.d. 26 en 27 oktober 2016 alsook in de zaak met parketnummer 21/007396-16, ter zitting d.d. 18 en 27 januari 2017.

¹² Zaken met parketnummer 13/650379-17 en de zogenoemde 'vergismoordzaak' met o.a. parketnummer 13/728255-17.

¹³ Zaak met parketnummer 08/910004-18, ter zitting van 17 juli 2018.

¹⁴ Zaak met parketnummer 780133-16, ter zitting van 12 april 2017.

¹⁵ Zaak met parketnummer 15/870816-17.

¹⁶ Zaak met parketnummer 10/650036-17.

Tegenargumenten overtuigen niet

Het Hof Den Bosch¹⁷ en het Hof Arnhem-Leeuwarden¹⁸ hebben beiden verzoeken van slachtoffers om twee keer of enkel na pleidooi te mogen spreken afgewezen. Uit die arresten spreekt de wens van de rechter om wetgeving omdat de rechter meent dat het haar rechtsvormende taak te buiten gaat om aan de verzoeken van de slachtofferadvocatuur te voldoen.

Die Hoven gaan er zelfs van uit dat het slachtoffer geen recht zou hebben op bescherming van fundamentele rechtsbeginselen als hoor- en wederhoor omdat het slachtoffer geen procespartij zou zijn. De rechten die aan slachtoffers toekomen staan in een aparte titel in het Wetboek van Strafvordering en zien op de hele procedure. Het enkele feit dat de nabestaanden, in de zin van spreekgerechtigden, procesdeelnemer zijn en geen procespartij, betekent naar inzicht van LANGZS niet dat de meest fundamentele beginselen derhalve voor hen niet zouden gelden, althans niet in een beschaafde rechtsstaat.

De bedoeling van de wetgever is onmiskenbaar het verbeteren van de positie van het slachtoffer teneinde ervoor te zorgen dat de rechter de belangen van het slachtoffer, alsmede diens zienswijze op het bewijs en de gewenste wijze van afdoening, betreft in zijn beslissing.

LANGZS meent dat wil men het slachtoffer daadwerkelijk serieus nemen toch op zijn minst aan beginselen van een goede procesorde (w.o. hoor & wederhoor) zal moeten worden voldaan. Spreken na pleidooi zorgt daarvoor, is efficiënt, behulpzaam bij verwerking, voorkomt secundaire victimisatie, is kostenbesparend en het opnemen van dat recht in de wet verbetert de positie van het slachtoffer aanzienlijk.

Daarbij merkt LANGZS nog op dat er voorafgaand aan de invoering van het wetsvoorstel tot uitbreiding van het spreekrecht veel beren op de weg werden gezien. Uit de praktijk is gebleken dat de invoering van deze wetgeving in de praktijk niet is gebleken dan enige daadwerkelijke problemen. LANGZS meent dat dit eveneens heeft te gelden voor dit wetsvoorstel, nu het dezelfde bezwaren zijn als die bij de vorige uitbreiding en invoering van het spreekrecht naar voren werden gebracht. Die bezwaren hebben zich nimmer verwezenlijkt en er is geen reden aan te nemen dat dit nu wel het geval zou zijn, dat laten overigens ook de gevallen waarin er twee maal of enkel na pleidooi gesproken mocht worden ook zien.

LANGZS stelt het op hoge prijs als u snel een beslissing neemt over de wijze waarop het wetsvoorstel zal worden ingediend. LANGZS krijgt nu van slachtoffers terug dat zij het gevoel hebben dat het spreekrecht als een grabbelton wordt gezien. Er

¹⁷ In de zaak van de nabestaanden van Nicole van den Hurk. Zaak met parketnummer 20-003610-16.

¹⁸ In de zogenaamde Vinkeveense plassen zaak. Zaak met parketnummer 21-002094-16

worden door verschillende rechtbanken en Hoven andere beslissingen genomen. Dit draagt niet bij aan de acceptatie van het recht. Het staat de voorstelbaarheid van de toepassing van de slachtofferrechten in de weg. LANGZS meent dat dit een ondermijning van de rechtstaat is.

LANGZS stelt dat als slachtoffers serieus daadwerkelijk genomen worden in het strafproces zij minst genomen zich moeten kunnen uitlaten over hetgeen er ter zitting is aangevoerd door OM en de verdediging. Dit kan alleen als in de wet een termijn na pleidooi wordt vergund aan het slachtoffer om te spreken over bewijs & straf.

Bijlage 1

RECHTBANK AMSTERDAM

Parketnummer: 13/650379-17

VOorzittersbeslissing

In de strafzaak tegen de verdachte

Geboren op
Wonende te
Detentieadres:

Hierna te noemen: verdachte.

Bij brief van 18 januari 2018 heeft mr. A.P. Hendriks advocaat te Amsterdam, namens verschillende nabestaanden in de strafzaak verzoeken gedaan over de uitoefening van het spreekrecht op de inhoudelijke terechtzitting van 20 april 2018. De verzoeken zijn aangevuld bij e-mail van mr. R. Korver van 16 april 2018 en de officier van justitie en de raadsman hebben daarop per e-mail gereageerd. In deze beschikking zal ik op de verzoeken beslissen.

Verder zie ik aanleiding een bevel medebrenging van verdachte te geven voor de terechtzitting van 20 april 2018. Ook dat bevel is in deze beschikking opgenomen.

1. Spreekrecht

Verzocht wordt toe te staan dat de partner; moeder, vader en zus van het slachtoffer (hierna: de nabestaanden) het spreekrecht uitoefenen. Zowel de officier van justitie als de raadsman hebben zich daartegen verzet, met een beroep op artikel 51e lid 4 van het Wetboek van Strafvordering (Sv). Die bepaling luidt:

Indien meer dan drie nabestaanden hebben meegedeeld dat zij van hun spreekrecht gebruik willen maken, en zij het onderling niet eens kunnen worden over wie van hen het woord zal voeren, beslist de voorzitter welke drie personen van het spreekrecht gebruik kunnen maken. De beslissing van de voorzitter laat onverlet dat de echtgenoot, geregistreeerde partner of een andere levensgezel het woord kunnen voeren ter uitoefening van het spreekrecht.

De vraag is of de wetgever met deze tekst heeft willen bepalen dat naast de levensgezel maximaal twee andere nabestaanden het woord mogen voeren, of maximaal drie. Ik ben geneigd aan te nemen dat de levensgezel en drie anderen het spreekrecht mogen uitoefenen. Daarbij is van belang dat artikel 51e lid 4 Sv tot 1 juli 2016 luidde:

Tot de nabestaanden die voor oproeping op grond van het derde lid in aanmerking komen, behoren:

a. de echtgenoot of geregistreeerde partner dan wel een andere levensgezel, en

b. de bloedverwanten in de rechte lijn en die in de zijlijn tot de vierde graad ingesloten.

Indien meer dan drie nabestaanden bedoeld onder b hebben meegedeeld dat zij van hun spreekrecht gebruik willen maken, en zij het onderling niet eens kunnen worden over wie van hen het woord zal voeren, beslist de voorzitter welke drie personen van het spreekrecht gebruik kunnen maken.

In de oude redactie mochten dus naast de levensgezel drie anderen het woord voeren. De memorie van toelichting bij de gewijzigde tekst geeft geen aanwijzing dat de wetgever het aantal spreekgerechtigden heeft willen beperken ten opzichte van de oude situatie, en dat ligt ook overigens niet voor de hand. Ik beslis daarom dat de partner, moeder, vader en zus van het slachtoffer het spreekrecht mogen uitoefenen op de terechtzitting.

De spreekgerechtigden mogen zich onder de huidige wet ook uitspreken over het bewijs en de strafmaat. Ook zie ik geen bezwaar dat zij dat gedeelte van het spreekrecht eventueel over laten aan hun advocaat.

Verder verzoekt de advocaat van de spreekgerechtigden hem tweemaal het woord te geven over bewijs en straf, eenmaal vóór requisitoir en pleidooi, en éénmaal daarna. Ik ben het op dit punt eens met de in het geding gebrachte voorzittersbeslissing van de rechtbank Noord-Holland van 14 augustus 2017 (15/870816-17). Kort gezegd: voor de uitoefening van het spreekrecht in twee termijnen bestaat geen wettelijke basis. Wel zal de raadsman zijn deel van het spreekrecht mogen uitoefenen na pleidooi. Ik ga er vanuit dat de nabestaanden zelf het woord zullen willen voeren vóór requisitoir, zodat de officier van justitie daarmee in haar eis rekening kan houden. Mocht dat anders zijn dan kan hun advocaat dat bij aanvang van de zitting melden.

Namens de nabestaanden verzoekt de advocaat verder te bepalen dat zij het spreekrecht mogen uitoefenen in afwezigheid van de verdachte. Dat verzoek wijs ik af. De verdachte heeft het grondrecht om aanwezig te zijn bij de behandeling van zijn strafzaak. Als hij zich misdraagt kan hij uit de zittingzaal verwijderd worden (artikel 273 lid 3 Sv), maar dat geeft geen basis om hem op voorhand te verwijderen op grond van de belangen van de nabestaanden.

De rechtbank zal, zoals verzocht, de namen van de partner en zoon niet noemen ter terechtzitting.

2. Bevel medebrenging.

Gelet op de aard en ernst van deze strafzaak vind ik het van belang dat verdachte daarbij (in elk geval bij aanvang) aanwezig is ter terechtzitting. Omdat hij de vorige twee zittingen niet heeft bijgewoond, houd ik er rekening mee dat hij ook nu niet zal komen. Gelet daarop zie ik aanleiding een bevel medebrenging te geven. Of verdachte de gehele zitting aanwezig zal moeten zijn, kan ter zitting besproken worden.

Ik beveel daarom, gelet op artikel 258 van het Wetboek van Strafvordering, dat verdachte,

door de officier van justitie in het arrondissement Amsterdam opgeroepen om op 20 april 2018 (09:00 uur) als verdachte ter terechtzitting te verschijnen, in persoon zal verschijnen op die terechtzitting.

Ik gelast daartoe de medebrenging van deze verdachte tegen bovengenoemd tijdstip.

De voorzitter van de meervoudige strafkamer van de rechtbank Amsterdam
mr. K.A. Brunner.

Bijlage 2

voorzittersbeslissing

RECHTBANK NOORD-HOLLAND

Sectie Familie & Jeugd
Locatie Haarlem

Parknummer: 15/270816-17

Voorzittersbeslissing

in te vengenoemde strafzaak tegen verdachte:

~~_____~~
geboren op ~~_____~~ te ~~_____~~
ingeschreven in de Basisregistratie Personen op het adres ~~_____~~
~~_____~~
thans gedetineerd in de justitiële jeugdinstelling ~~_____~~ te ~~_____~~

Bij brief van 21 juli 2017 heeft mr. M.M.P.M. Lousberg, waarnemend voor mr. R.A. Korver, namens de nabestaanden ~~_____~~ aan ~~_____~~ aangekondigd bij gelegenheid van de pro forma zitting van 24 juli 2017 een verzoek te zullen doen het sprekkrecht in twee termijnen te mogen uitoefenen.

Mr. Lousberg heeft ter terechtzitting van 24 juli 2017 dit bij voormelde brief aangekondigde verzoek gedaan waarmee het verzoek beide nabestaanden bij de inhoudelijke behandeling van de strafzaak tegen verdachte toe te staan van hun sprekkrecht gebruik te maken, in die zin dat zij zullen spreken over hetgeen het misdrijf persoonlijk met hen heeft gedaan en de advocaat over de bewezenverklaring en de strafmaat, en beide verzoeken aan de hand van een pleinnota nader toegelicht.

De raadsman van verdachte ~~_____~~ heeft ter terechtzitting van 24 juli 2017 te kennen gegeven geen bezwaar te hebben tegen uitoefening van het sprekkrecht, maar één termijn voldoende te achten.

De officier van justitie mr. M.G.J. Kraaijer heeft zich ter terechtzitting van 24 juli 2017 niet verzet tegen vorennoemd verzoek en zich ter zake gerefereerd aan het oordeel van de rechtbank.

Gelet op de bepalingen van artikel 51c, eerste tot en met derde lid, en van artikel 51e, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv), betreffende het recht van de nabestaanden op bijstand en veragewoordiging en betreffende de inhoud en reikwijdte van het sprekkrecht, dat sinds 1 juli 2016 niet meer beperkt is tot een verklaring over de gevolgen die het strafbaar feit bij de nabestaande teweeg heeft gebracht, zal ik het verzoek op artikel 258, derde lid Sv honoreren. Dat wil zeggen dat de nabestaanden ~~_____~~ en ~~_____~~ hun sprekkrecht persoonlijk zullen mogen uitoefenen wat betreft de gevolgen die het ten laste gelegde bij hen teweeg heeft gebracht en, zo nodig, de gewenste strafoplegging, en bij monde van hun advocaat wat betreft het bewijs, de juridische duiding daarvan en de bewezenverklaring, evenals de strafmodaliteit en de strafmaat, waarbij ik uitga van een duidelijke onderverpvenelling tussen de sprekers

Het verzoek om het spreekrecht in twee termijnen, subsidieerlijk pleidooi te mogen uitoefenen, betreft de orde en het verloop van de behandeling van de zaak ter terechtzitting. Het is de taak van de voorzitter om met inachtneming van de wettelijke bepalingen die orde zo te helpen en dat er sprake is van een efficiënt verloop van de zitting. Het is ook de taak van de voorzitter om te bepalen in welke volgorde de procesdeelnemers worden gehoord en zo te zorgen voor een correcte bejegening van de nabestaanden en hun vertegenwoordigers.

Vaststaat dat de plaats waarop het spreekrecht ter terechtzitting dient te worden uitgeoefend niet bij de wet - in tegenstelling tot benadeelde partij en de toelichting op haar schadevordering - is geregeld. De uitbreiding van het spreekrecht per 1 juli 2016 heeft dit niet anders gemaakt. Anders dan mr. Lousberg brot ik van oordeel dat de uitbreiding van het spreekrecht in één termijn dient te geschieden.

De stelling van mr. Lousberg dat de nabestaanden het recht op een eerlijk proces, inzonderheid het recht op hoor en wederhoor, wordt ontnomen, wanneer hen geen tweede termijn voor de uitoefening van hun spreekrecht om te reageren op hetgeen door de verdediging is betwist, niet ontzacht wordt geboden, deel ik niet. Daartoe is het volgende van belang.

De nabestaanden zijn procesdeelnemers, maar geen procespartijen. Dit in tegenstelling tot het Openbaar Ministerie en verdachte die in het strafproces tegenover elkaar staan alsmede in tegenstelling tot de benadeelde partijen die zich met hun schadevorderingen in de strafzaak voegen en daarmee vaststelling van hun burgerlijke rechten bij de gelegenheid van de strafzaak van verdachte vorderen. In verband met de wetsystematiek heb ik er geen wettelijke basis voor ten tweede termijn van het spreekrecht op een eerdere (in tweede termijn) van de officier van justitie en de verdediging. De verworping van de gevolgen van het strafbare feit voor het slachtoffer is niet voor weerlegging vatbaar. De door de sprekerrechtige, die niet tevoren als getuige is hoorden, te rechtzitting afgelegde verklaring mag niet ter bewijs worden gebruikt. De inhoud van die verklaring kan echter wel enige beweens hebben bij de strafneming. Het is aan de rechter voorbehouden te beoordelen in hoeverre hij bij de waardering van de feiten en omstandigheden die hij voor het bepaalde van de op te leggen straf van belang acht, mede gewicht wil toekennen aan de bij het onderzoek ter terechtzitting aangenomen geworden omstandigheden. Daarbij zal hij het gewicht dat en de inhoud van die verklaring moeten beperken tot een azenhuering van het beeld dat reeds uit het overigens ter terechtzitting verhandelde is verkregen.

Gelet op het voorgaande, de positie en belangen van de nabestaanden, alsmede van de verdachte en andere procespartijen, zal ik de orde zo bepalen dat de uitoefening van het spreekrecht door de nabestaanden en hun advocaat zal plaatsvinden na het pleidooi van de verdediging, zodat hierop bij het uitspreken van het spreekrecht kan worden ingegaan.

Op de terechtzitting waar de strafzaak inhoudelijk zal worden behandeld, zal de volgende - na het bespreken van de persoonlijke omstandigheden van verdachte - als volgt zijn:
mogelijkheid tot toelichting(en) op de eventuele vordering(en) van de benadeelde partij(en);
requisitoir;
pleidooi;
uitoefening van het spreekrecht door de nabestaanden, ingeval van ~~de~~ en ~~de~~ gedeeltes door hun advocaat;
mogelijkheid tot reactie(s) van de benadeelde partij(en);

Pericodnummer: 15/876816-17
Inzake: ~~XXXXXXXXXXXX~~

blad 3

- repliek van de officier van justitie;
- dupliek van de verdediging;
- laatste woord van verdachte.

Aldus gegeven door mr. Ph. Burgers, voorzitter, op 14 augustus 2017.

voorzittersbeslissing

RECHTBANK ROTTERDAM

Strafrecht team 3

Parkstnummer: 10/650036-17

Voorzittersbeslissing

in bovenaangevoerde strafzaak tegen verdachte

geboren te
ingeschreven in de basisregistratie personen op het adres:

preventief gedefinieerd in de
raadskamer mr. O. Saki.

Verzoek mr. Korver, standpunt verdediging en standpunt officier van justitie
In deze strafzaak treedt mr. R.A. Korver op namens mevrouw, de weduwe van
het overleden slachtoffer de heer Zije kantoorgenote mr. C.M. Bijl treedt op
namens mevrouw dochter respectievelijk zoon van het
slachtoffer. Bij brief van 1 maart 2018 heeft mr. Korver, mede namens mr. Bijl, een verzoek
gedaan over de wijze waarop het spreekrecht bij gelegenheid van de inhoudelijke
behandeling zal worden uitgeoefend. Mr. Bijl heeft dit verzoek nader toegelicht op de zitting
van 5 maart 2018.

Het verzoek betreft het volgende:

1. dat de nabestaanden, die wel hun advocaat, wordt toegestaan te spreken over de
gevolgen die het tenlastegelegde feit voor hen heeft gehad en (mogelijk) een enkel
woord over de strafmaat;
2. dat mr. Korver wordt toegestaan namens de nabestaanden te spreken over het bewijs, de
juridische duiding daarvan en de strafmaat, zulks primair in twee termijnen, subsidiair
alleen na het pleidooi.

Mr. H. Raza, waarnemend voor mr. Saki, heeft ter terechtzitting van 5 maart 2018 bezwaar
gemaakt tegen de verzochte wijze van uitoefening van het spreekrecht, in verband met het
belang van de verdediging bij de bepalingen van artikel 6 EVRM en het laatste woord door
de verdediging en de verdachte. Hij heeft bepleit dat het standpunt van de nabestaanden over
het bewijs en de strafmaat op een centraal punt in de zitting naar voren gebracht moet
worden en niet op meerdere momenten.

De officier van justitie mr. J.M. Bonnes heeft ter terechtzitting van 5 maart 2018 zich niet
tegen het uitoefenen van het spreekrecht in twee termijnen. Zij heeft daartoe aangevoerd dat
dit strijdig is met het wettelijke kader inzake het spreekrecht.

Beoordeling

Het verzoek van mr. Korver betreft de orde en het verloop van de behandeling van de zaak
op de terechtzitting. Het is de taak van de voorzitter om met inachtneming van de wettelijke

bepalingen die anders zo te bepalen dat er sprake is van een efficiënt en goed verloop van de zitting dat recht doet aan de rechten en belangen van alle betrokkenen, zowel de verdachte als de nabestaanden. Het is ook de taak van de voorzitter om te bepalen in welke volgorde de procesdeelnemers worden gehoord en zorg te dragen voor een correcte begeleiding van alle betrokkenen. Van belang bij de beoordeling is voorts dat de wet geen specifieke instructie geeft over het moment waarop het spreekrecht ter terechtzitting dient te worden uitgeoefend, zulks in tegenstelling tot de benadeelde partij en de medelichting op haar's behoeftigheid.

Over de verschillende onderdelen van het verzoek oordeel ik als volgt.

Over de vraag wie het spreekrecht zal uitoefenen en voor welk deel

Op grond van artikel 51c en 51e van het Wetboek van Strafvordering kunnen nabestaanden zich laten bijstaan en vertegenwoordigen door een advocaat. Het verzoek om deel van het spreekrecht door de nabestaanden zelf te laten uitoefenen en delen daarvan door de advocaat, behoort dan ook gehonoreerd te worden. Zoals verzocht zullen de nabestaanden zelf (dan wel hun advocaat) het spreekrecht kunnen uitoefenen wat betreft de gevolgen die het ten laste gelegde bij hen terecht heeft gebracht. Ook kunnen zij zich – in de woorden van mr. Korver met een enkele woord – uitlaten over de strafmaat. Mr. Korver zou zich namens de nabestaanden uitlaten over het bewijs, de juridische duiding daarvan en de strafmaat. Daarbij ga ik wel uit van een duidelijke onderwerpsverdeling tussen de sprekers, in het bijzonder ten aanzien van de door hen voorgestane strafmaat. Met dit laatste wordt beoogd een balans te treffen tussen de belangen van de verdachte en die van de nabestaanden.

Volgende op zitting: één of twee termijnen voor mr. Korver?

Wat betreft het moment waarop het spreekrecht kan worden uitgeoefend, beslis ik als volgt.

De uitoefening van het spreekrecht door de nabestaanden zelf (dan wel hun advocaat) over de gevolgen die het feit voor hen heeft gehad en (besproken) de strafmaat, zal kunnen plaatsvinden na de bespreking van het ten lastegelegde feit en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Ik ben van oordeel dat dit het meeste recht doet aan het karakter van dit deel van het spreekrecht. De gevolgen voor de nabestaanden zijn naar hun aard persoonlijk van aard. Zij moeten de mogelijkheid hebben zich hierover uit te laten voordat de professionele procespartijen hun standpunten over de zaak naar voren brengen. Dit geeft de officier van justitie en de advocaat van de verdachte ook de mogelijkheid om bij requisitoir respectievelijk het pleidooi rekening te houden met hetgeen in verband met deze gevolgen op zitting zal zijn geboden.

Uitgaand van deze keuze is de vervolgvraag of mr. Korver aansluitend op de nabestaanden het woord zou moeten krijgen om zich uit te laten over het bewijs en de strafmaat of dat dit dient te geschieden na het requisitoir en/of het pleidooi. Ik vind het ongewenst mr. Korver voorafgaand aan het requisitoir de gelegenheid te bieden zich uit te laten over het bewijs en de strafmaat. Dat past niet bij de centrale plaats die aan de officier van justitie op dit punt is toebedeeld. Bovendien vind ik het passend en recht doen aan de bedoeling van de wetgever dat mr. Korver een mogelijkheid krijgt om te reageren op het pleidooi van de advocaat van de verdachte. Dit laatste is echter wel beperkt tot één termijn. De nabestaanden zijn in de door de wetgever gekozen opzet van het strafproces wel procesdeelnemers, maar geen procespartijen (behalve voor zover het een verdediging als benadeelde partij betreft). Dit in tegenstelling tot het Openbaar Ministerie en de verdachte die in het strafproces tegenover elkaar staan. In die benadering past niet, en er is dus ook geen wettelijke basis, voor een tweede termijn van het spreekrecht na een reactie (in tweede termijn) van de officier van

Paketsnummer: 10/650036-17

Inzake:

blad 3

justitie en de verdediging. Een dergelijke mogelijkheid zou ook tekort doen aan de rechten van de verdachte: hij is degene die terecht staat en zijn verdediging en hij dienen daarom het laatste woord te krijgen. Anders dan mr. Korver betoogt, is deze benadering niet in strijd met artikel 6 EVRM.

Beëindiging

Op de terechting waar de strafzaak inhoudelijk zal worden behandeld, zal de volgorde daarom als volgt zijn:

- bespreking van het tenlastegelegde feit;
- bespreking van de persoonlijke omstandigheden van de verdachte;
- spreekrecht van de nabestaanden (althans hun advocaat) over de gevolgen van het tenlastegelegde feit en over de strafmaat;
- mogelijkheid tot toelichting(en) op de eventuele vordering(en) van de benadeelde partij(en);
- requisitoir;
- pleidooi;
- mr. Korver namens de nabestaanden over het bewijs, de juridische duiding daarvan en de strafmaat;
- de mogelijkheid tot een reactie van of namens de benadeelde partij(en), zulks uitsluitend voor zover het betreft de vordering als benadeelde partij;
- repliek van de officier van justitie;
- dupliek van de verdediging;
- laatste woord van verdachte.

Aldus gegeven door mr. N. Doorduyn, voorzitter, op 9 maart 2018.

